

Masių balso paisymas veda į policinę valstybę

Indrė Makaraitytė,
www.DELFI.lt
2004 rugsėjo mėn. 2 d. 10:12

Versija spausdinimui
Pranešimas redaktoriams
Nusiųsti
Skaityti komentarus (80)

Pokalbis su Žmogaus teisių stebėjimo instituto direktoriumi Henriku Mickevičiumi.

Teigiate, kad privačių pokalbių pavišimas pažeidė politikų ir verslininkų teises. Tačiau ar nemanote, kad politikai tebijo vienintelio dalyko – viešumo ir kad kovos su korupcija prasme šių pokalbių pavišimas buvo labai reikalingas?

[ELTA](#)

Mano vertinimo atspirties taškas yra žmogaus teisės. Galbūt, jei nagrinėtume visos Lietuvos kontekste, buvo bandymų sukelti sprogimą, po kurio sektų politikų apsilvalymas. Tačiau kovodami su blogiu be taisyklių, galbūt vieną kartą ir laimėsime. Nedaug laimėsime. Ilgalaikėje perspektyvoje tokių veiksmų pasekmės bus liūdnos. Jeigu norime gyventi stabilioje demokratinėje valstybėje, reikia visiems laikytis tam tikrų normų. Žmogaus teisių katalogas ir yra tas pagrindas, be kurio demokratija yra neįmanoma. Vieną kartą galbūt visuomenė gautų mažiau informacijos ir vienas kitas politikas sugebėtų pasislėpti, bet ilgai, tikiu, viskas gerėtų.

Juk Seimo narių pokalbių su verslininku A. Janukoniu pavišimo rezultatas nėra aiškus. Taip, pamatėme, kad dešimt ar dvidešimt politikų yra nešvarūs, kai kurie verslininkai nešvarūs, tačiau visi kiti, neištraukti į paviršių su korumpuotais ryšiais, dabar nueis į gilesnį pogrindį. Tik jie nebekalbės telefonais ir juos apskritai pagauti už rankos bus daug sunkiau.

Henrikas Mickevičius:

"Remiantis Europos Žmogaus Teisių Teismo išvadomis, visi pokalbiai telefonu yra privatūs pokalbiai. (...) Privačių pokalbių pavišimas yra žmogaus teisių pažeidimas"

Žvelgiant iš žmogaus teisių pusės, standartas, sukurtas R.Pakso apkaltos laikotarpiu, yra labai blogas standartas. Tada nukentėjo R.Paksas, dabar tie žmonės, kurie džiaugėsi R. Pakso nušalinimu. Man kyla klausimas, o kas tuomet kitas?

Bet Seimo nariai yra vieši asmenys ir galbūt žmonės turėtų žinoti, ką, su kuo jie kalba, kodėl kalba su verslininkais apie įstatymus ir tuos įstatymus keičia taip, kaip verslininkams reikia? Juk tai – ne valstybės paslaptys.

Sutinku, kad yra toks požiūris. Galbūt ir galima skirstyti, kad vienoje sferoje yra daugiau, kitoje – mažiau privatumo. Tačiau remiantis Europos Žmogaus Teisių Teismo išvadomis, visi pokalbiai telefonu yra privatūs pokalbiai. Nesvarbu, ar viešas asmuo kalba, ar iš mobilaus, ar iš stacionaraus telefono. Privačių pokalbių pavišimas yra žmogaus teisių pažeidimas.

Kita vertus, jeigu mes sukuriame precedentą, kad galima kai kuriais atvejais viešinti privačius pokalbius, ateityje tikrai kas nors bandys tą standartą praplėsti. Vieną dieną bus pasakyta, kad pokalbis tarp dviejų verslininkų yra labai svarbus visuomenei, nes jie kalba apie politikus. Padėtis nėra gera ir jei toliau nieko nekeisdami gyvensime, judėsime policinės valstybės link.

Ar galima teigti, kad šis precedentas viešinti pokalbius buvo sukurtas R.Pakso apkaltos proceso metu?

R.Pakso atveju buvo kiek kitaip. Tuomet reikėjo pašalinti oponentą, ir tai buvo padaryta nekorektiškai. Taip sakau ne todėl, kad norėčiau ginti R.Paksą - aš kaip tik jo nemėgstu. Buvo sukelta isterija visuomenėje ir jei

ištarei bent žodelį, kad kažkas daroma negerai, ne pagal taisykles, pažeidžiant žmogaus teises, buvo suprantama, kad esi R.Pakso šalininkas. Taip neturėtų būti.

Seimo korupcijos skandalas įvyko, kai jau turėjom precedentą dėl informacijos paviešinimo ir jei vieną kartą tai buvo padaryta, vadinasi, galima padaryti ir antrą kartą.

Galbūt taip yra dėl politikų nekompetencijos, nežinojimo. Pavyzdžiui, manau, kad galbūt Seimo Antikorupcijos komisija neturi pakankamai kompetencijos. Minia rėkia, nori informacijos. Nors ir nepateisinu, bet galėčiau suprasti.

Henrikas Mickevičius:

"Žvelgiant iš žmogaus teisių pusės, standartas, sukurtas R.Pakso apkalto laikotarpiu, yra labai blogas standartas"

Tuo tarpu man visiškai nesuprantama, kai Generalinio prokuroro pavaduotojas ir STT Vilniaus valdybos viršininkas ragino paskelbti įrašus. Tai arba visiška nekompetencija, arba sąmoninga, užsakyta veikla. Aš net nežinau, ką apie tai pasakyti. Man norisi tikėti, kad teisės saugininkai, kurie įsivėlė į politiką, tai darė nesąmoningai. Daugelį iš jų pažįstu. Gal jais kažkas naudojasi?

Kita vertus, kalbant iš žmogaus teisių perspektyvos, teisės saugininkams tikrai trūksta supratimo apie žmogaus teises. Jie mano, jog klausimus reikia spręsti iš esmės. Kažkokios taisyklės, žmogaus teisės yra suvokiamos kaip trukdymas, esą nieko nepasieksime. Ir šio mąstymo rezultatą turime šiandien.

Bet ar jums pačiam nėra keista, kad, pažeidus aukštų politikų, pareigūnų teises, kyla ne vienas skandalas, atsiranda balsų, ginančių jų teises. Tuo tarpu paprasto žmogaus teisių niekas nepuola ginti. Jūsų institucija taip pat nerengia didžiulių spaudos konferencijų paprastų žmonių teisių pažeidimams įvertinti.

Suprantu, ką turite galvoje. Tikrai tapome labai nepopuliarūs, užčiuopę korupcijos skandaluose žmogaus teisių pažeidimus. Bet reikia suprasti, kad dalykai, apie kuriuos kalbame dabar, gresia valstybės stabilumui. Ir tai kelia mūsų pilietinį susirūpinimą. Jei turime instrumentų, kodėl neturėtume reaguoti? Juk teisė į demokratiją taip pat yra žmogaus teisė.

Vykdomė įvairių kitų projektų, kurie dar nebaigti. Sutinku, apie visus juos informuoti gal ir pritrūksta laiko. Be to, visos kitos problemos šiandien tarsi nuėjo į antrą planą. Bet sutinku, kad tai yra problema. Ir paprastas žmogus ne visai mus supranta. Iš kitos pusės, jeigu eitume su minia, ką mes pasiektume? Daugelis žmonių neišprusę, nedaug supranta. O mes nesame politikai, kad reikėtų pataikauti jų norams. Ir jei norisi kalbėti apie principinius dalykus, kurie turi įtakos ateičiai, tai mes ir kalbame.

Žmonės apklausose teigia esantys patenkinti, jog pokalbiai buvo paviešinti. Ar taip yra todėl, kad jie nelabai supranta, jog tai – žmogaus teisių pažeidimas, ne vien tik galimos korupcijos atvejo paviešinimas?

Galbūt trūksta ilgalaikio požiūrio, kad reikia sukurti visiems ir visada galiojančias taisykles, dėl kurių mes ilgainiui tapsime laimingesni. Labai daug šiandien žmonių, kurie rūpinasi tik savo interesais. Labai daug nepakančių žmonių. Tik ir girdi net iš garsių žmonių lūpų, kad reikia nubausti, pasodinti, nesvarbu, kiek tai kainuoja, kiek dėl to paaukojame. O tai nėra teisingumas.